

Lessen van meester Kanamori

Een paar maanden geleden heb ik meester Kanamori ontmoet. Deze Japanse leraar was op bezoek in Nederland. Hij trad op tijdens een bijeenkomst in Driebergen waarbij ik aanwezig was. Vermoedelijk hebt u nooit van meester Kanamori gehoord, maar hij is ongetwijfeld een van de meest bekende meesters ter wereld. Dat heeft hij te danken aan de moderne media. Een filmploeg van de NHK, de Japanse Broadcasting Company, maakte in 2003 een documentaire op basis van diverse films die ze hadden opgenomen in de klas van meester Kanamori. Een leraar op de Lagere School in Kanazawa, een stad met 450.000 inwoners. Tijdens de uitzending op 11 mei 2003 keken meer dan 10 miljoen Japanners naar deze documentaire met de titel 'Een gelukkige klas met een lach en een traan – Klas 4A – Levenslessen'. Onder de naam 'Children Full of Life' is de documentaire wereldberoemd geworden. Via internet is deze gemakkelijk te vinden en te bekijken. De hoofdrolspelers zijn de kinderen uit de klas van meester Kanamori.

Om te begrijpen hoe bijzonder de beelden zijn, moet je enig inzicht hebben in de Japanse cultuur. De Japanse gemeenschap is gericht op harmonie. Expressie is nauwelijks zichtbaar, emoties worden niet getoond. Loyaliteit is een van de belangrijkste waarden. Eerst het bedrijf dan de familie. De groep heeft voorrang boven het individu. Het Japanse onderwijs is naar onze maatstaven erg traditioneel. Onderwijs is erg gericht op reproduceren, memoriseren, kopiëren. Er is een grote druk op prestaties, waardoor nogal wat kinderen uitvallen en thuis zitten. In de klas van meester Kanamori gaat het er anders aan toe. Hij moedigt kinderen aan plezier te hebben, te genieten en dat ook te uiten. Hij vertelt de kinderen hun eigen sterke kanten en die van anderen te bevestigen. Hij wil een klas waar alle kinderen gelukkig zijn, waar met elkaar (mee)geleefd wordt, en waar er een sterke emotionele band is.

De film laat prachtige beelden zien die je diep kunnen raken. Een van de mooiste momenten in de documentaire vond ik het gesprek over pesten. Meester Kanamori ontdekt dat één van zijn leerlingen aanhoudend te horen krijgt dat hij stinkt, minderwaardig is en niet bij de groep hoort. Als leraar neemt hij gelijk zijn verantwoordelijkheid en zet zijn klas aan het denken over 'vriendschap' en 'zorgen voor elkaar'. Dit leidt echter niet tot het gewenste resultaat. De leerlingen leggen geen verband met het pestprobleem. Niemand verontschuldigt zich over zijn eigen wangedrag. Iedereen verschuilt zich achter mooie woorden. Dan wordt meester Kanamori boos en confronteert zijn leerlingen met hun hypocriete gedrag. Daarna lukt het wel om de klas eerlijk in de spiegel te laten kijken. Er ontstaat een gesprek. Leerlingen nemen afstand van hun gedrag en zo wordt het pestprobleem geleidelijk aan opgelost.

Meester Kanamori was in Driebergen aanwezig om daar zijn in het Nederlands vertaalde boek 'Levenslessen van meester Kanamori' in ontvangst te nemen. We kunnen veel van deze meester leren. Ik noem vier leerpunten.

De eerste les die we van deze meester kunnen leren is, dat een enkele persoon het verschil kan maken. Ook al zit je gevangen in een strak systeem, je kunt het toch anders gaan doen. Meester Kanamori heeft een duidelijk ideaal en het lef om dat in praktijk te brengen en dan komt er iets in beweging. Een meester kan het verschil maken in het leven van kinderen. Ontroerend is het om interviews te lezen met oud-leerlingen van deze meester. Mifuyu zegt, tien jaar nadat ze bij deze meester in de klas zat: 'Meester Kanamori gaf les in alles. Van hem heb ik zoveel geleerd. Ervaringen die je normaal gesproken niet meekrijgt'. Dit soort meesters helpen ons om te laten zien hoe zinvol

het is om als leraar te werken. Onderwijs kan veel betekenen voor een individueel kind en voor de samenleving als geheel.

Een andere les is dat een strak, op prestatiegericht onderwijssysteem de pedagogische kwaliteit laat dalen. Een sterke en eenzijdige nadruk op kwantitatieve prestatie-indicatoren leiden niet tot de gewenste resultaten. Ze bieden een schijnzekerheid en ondermijnen het bevlogen vakmanschap van de leraar. Kijken naar meester Kanamori brengt ons bij de kern van leraarschap: vormen van jonge mensen. En laat zien dat een meester met hart voor kinderen, pedagogische bekwaamheid en die kinderen veel vertrouwen geeft, tot veel in staat is.

Een derde les is dat meester als Kanamori er hard voor moet werken om zo'n meester te zijn. Zo diepgaand en intensief met een klas omgaan, komt je niet aanwaaien. Meester Kanamori studeert, ontwikkelde visie, richtte een kring van leraren op om te spreken over pedagogische idealen en hoe je die in de praktijk brengt. Meester Kanamori is een goed ontwikkeld en belezen mens. Die weet wat hij doet en waarom hij het doet. Zulke leraren hebben onze scholen nodig. Leraren die werken aan hun eigen ontwikkeling, die lezen, met anderen samen leren, zicht ontwikkelen.

Een vierde les is dat Meester Kanamori niet schroomt om zijn leerlingen met het echte leven in contact te brengen. Integendeel, hij laat ze vooral aan het echte leven leren. Zo geeft hij lessen over leven en dood. Hij nodigt zwangere vrouwen die nieuw leven gaan baren in de klas uit, om daarover met de kinderen te spreken. Ook komen er terminale patiënten in de klas die met de kinderen in gesprek gaan en vertellen over hun leven en wat er nu echt van waarde is. De klas bouwt ook een relatie op met een kennis van meester Kanamori die geen benen meer heeft en in een rolstoel zit. Deze man vertelt over de strijd met het leven en hoe hij daarmee omgaat.

Een ding leren we helaas niet van deze meester, wat de echte zin van ons leven is. Een van zijn motto's is dat kinderen gelukkig moeten leren zijn. Een van zijn leerlingen brengt dit als volgt onder woorden: 'We gaan naar school om gelukkig te worden en elkaar gelukkig te maken. Als één iemand niet gelukkig is, is niemand gelukkig'. Geluk krijgt in zijn filosofie nagenoeg uitsluitend een horizontale invulling. Alle waarde moeten we vinden in het leven. Echt genieten en gelukkig zijn is het hoogst haalbare. Een christen mag zijn kinderen een ander perspectief aanreiken.

Terdege januari 2012